

# Homeopatija – zdravniška metoda zdravljenja

Irena Gorišek

V Sloveniji se veliko govori o homeopatiji, vendar o njej zdravniki le malo vedo, vsaj tisti, ki naj bi strokovno odločali o tem, ali naj homeopatija tudi pri nas postane zdravniška metoda zdravljenja oz. zdravstvena dejavnost. Nekdanjemu ministru dr. Voljču smo že leta 1995 napisali: »Boleče dejstvo je, da homeopatijo prepovedujejo prav tisti, ki se nanjo najmanj spoznajo«.

V reviji Isis je bilo v preteklih letih veliko odzivov zdravnikov, ki so izrazili resen dvom o hudi sankciji odvzema zdravniške licence zdravniku, ki ima dodatna znanja iz homeopatije, želi svetovati ali predpisovati homeopatska zdravila. Slovenija je edina država članica Evropske unije, kjer se zdravniku odvzame licenca zaradi homeopatije, ali kakor je dejal naš predsednik prim. Možina v enem izmed svojih intervjujev: »Slovenija je še vedno osamljen otok v Evropi na področju homeopatije«. Smo tudi edina država, v kateri zdravnik, ki je edini pooblaščen za predpisovanje zdravil v humani medicini, homeopatskih zdravil ne sme predpisati, ker s homeopatijo ne sme zdraviti.

Fides je julija 2012 zaprosil članice FEMS za informacijo o statusu zdravnikov, ki zdravijo s homeopatijo. V pismu so poudarili, da si želijo spremeniti slovensko restriktivno ureditev za zdravnike v bolj sodoben sistem, primerljiv z drugimi evropskimi državami. Zdravniki, ki v Sloveniji zdravijo s homeopatijo, so sistematično marginalizirani in sankcionirani huje kot njihovi kolegi, ki storijo resne zdravniške napake.

Prof. dr. Janko Kersnik je med drugim zapisal: »Z zdravljenjem se morajo ukvarjati medicinsko izobraženi strokovnjaki ne glede na to, ali gre za uradno šolsko medicino ali katero koli drugo obliko, zato pozivamo zakonodajalca, da posodobi predpise, saj sedanje ostro zavračanje tega, da bi zdravniki z licenco smeli izven rednega delovnega časa izvajati tudi druge oblike zdravljenja, ni najbolj produktivno.« (Isis, 11/2012, str. 68–70)

## Zakaj se pravzaprav zdravniku v Sloveniji, ki ima dodatna strokovna znanja, odvzame licenca?

V našem kodeksu piše, da je zdravnik pri opravljanju svojega poklica v mejah svoje strokovne usposobljenosti samostojen in neodvisen ter za svoje delo odgovoren pred svojo vestjo, bolnikom in družbo ter da je svoboden v izbiri metod in načinov zdravljenja.

Delovati za bolnikovo dobro je cilj vsakega zdravnika, tudi zdravnika, ki ima dodatna znanja iz homeopatije. Zdravnik homeopat je po osnovni izobrazbi zdravnik, prisegel je Hipokratu in ve, za katere bolezni je homeopatija učinkovita, za katere manj in za katere ne pride v poštev. Odločanje zdravnika in pacienta o

načinu zdravljenja mora biti svobodno, brez pogojevanja. Zdravnik pozna in upošteva svojo odgovornost do pacienta, ne glede na to, s katero od obeh metod zdravi. Zdravi s tisto, ki je v danih okoliščinah bolj primerna in za katero meni, da bo tudi uspešna. Njegova odgovornost do pacientov, ki se odločajo za homeopatski način zdravljenja, ni nič drugačna kot odgovornost do pacientov, ki se odločajo za šolsko medicino.

Zdravnik pri homeopatskem zdravljenju uporablja samo homeopatska zdravila v skladu s temeljnimi načeli homeopatije. Zato se s homeopatijo lahko zdravijo vse bolezni, ki jih je mogoče zdraviti z zdravili.

**Homeopatska zdravila** so bila v slovenski zakonodaji prvič določena kot **zdravila za uporabo v humani medicini** šele 30. novembra 1999, ko je Državni zbor sprejel Zakon o zdravilih in medicinskih pripomočkih. Zdravstveni svet in Komisija za medicinsko etiko sta nasprotovala uvrstitvi homeopatskih zdravil v zakon o zdravilih. Pokojni akademik prof. dr. Jože Trontelj, predsednik Komisije za medicinsko etiko, je oktobra 1999 dejal: »Vključitev homeopatskih zdravil v zakon bi pomenila *de facto* priznanje, da ima homeopatija enak strokovni in pravni status kot akademska medicina.« Homeopatska zdravila so novembra 1999 vključili v zakon, napoved prof. dr. Trontlja pa se do današnjih dni še ni uresničila.

Šele od aprila 2011 so bila homeopatska zdravila na voljo v vseh 27 državah članicah Evropske unije, saj je bila Slovenija zadnja in edina država članica, ki do 30. marca 2011 še ni izdala dovoljenja za promet s homeopatskimi zdravili.

Pogosto slišimo, da so homeopatska zdravila **placebo**. Ali bi Evropska farmakopeja, evropska direktiva, nacionalni zakoni o zdravilih in slovenski zakon o zdravilih določali homeopatska zdravila za uporabo v humani (in tudi za uporabo veterinarski medicini), če bi bila res samo placebo? V Sloveniji lahko homeopatska zdravila izdajajo le lekarniški farmacevti z dodatnimi znanji iz homeopatije v lekarnah – kar je izjemno strog režim izdaje zdravila.

Dostikrat slišimo pavšalne argumente, da naj bi bilo homeopatsko zdravljenje **neuspešno in neučinkovito**. Homeopatija je preživela 200 let v zanj zelo neprijetnem okolju. Brez izjemnih rezultatov bi že zdavnaj zamrla. Homeopatija je danes prisotna v skoraj vseh državah sveta, v Nemčiji več kot 7000 zdravnikov zdravi tudi s homeopatijo, v Indiji več kot 280 tisoč zdravnikov. Dejstvo, ki govori samo zase, je tudi, da so stroški homeopatskega zdravljenja v nekaterih državah plačani iz osnovnega (Švica, Belgija, Francija, Velika Britanija itd.) ali zasebnega zdravstvenega zavarovanja (ostale evropske države).

Eden izmed osrednjih argumentov je, da je zdravnik, ki zdravi homeopatsko, nevaren za pacienta oz. da je **homeopatsko zdravljenje nevarno**, ker lahko pacient »zamudi ustrezen čas za morebitno medicinsko zdravljenje«. Zdravnik je vedno najprej zdravnik. Zdravnik, ki zdravi s homeopatijo, pozna prednosti in omejitve tako šolske kot homeopatske medicine. Zato je homeopatija kot zdravniška metoda zdravljenja varna in učinkovita v rokah za to usposobljenega zdravnika. Večina pacientov se za homeopatsko zdravljenje odloči šele potem, ko so izčrpali vse možnosti šolske medicine. Malo pacientov pa se zaradi različnih razlogov odloči za homeopatijo kot prvo možnost zdravljenja.

Še najpogostejši očitek je, da homeopatija **ni znanstvena** oz. nima prepričljivih znanstvenih dokazov o učinkovitosti. Kdor vsaj malo pozna zgodovino medicine in homeopatije, ve, da homeopatska medicina temelji na preizkusih ter da je bil dr. Hahnemann pravzaprav prvi zdravnik, ki je odločno zavrnil »staro šolo medicine« in zahteval, da medicina temelji na racionalnih, znanstvenih temeljih, na preizkusih. Homeopatska zdravila so prva in najstarejša standardizirana (in preizkušena zdravila), ki se vedno preizkušajo le na zdravih prostovoljcih. Šele ko je zdravilo preizkušeno, se lahko uporablja pri zdravljenju. Zdravila, ki so jih pred dvesto leti uporabljali zdravniki homeopati, se uporabljajo še danes in imajo v vseh državah enako ime. Vprašanje je, kakšne znanstvene študije bi prepričale v »znanstvenost« določene metode zdravljenja. Ali so res vse metode zdravljenja, ki jih uporabljamo v uradni in šolski medicini, preizkušene po (strogih) znanstvenih kriterijih? Ali je znanstveni kriterij res edini verodostojni, kaj pa klinične izkušnje? Naj omenimo le, da je švicarska vlada naročila posebno študijo o homeopatiji, ki je bila leta 2012 prevedena v angleški jezik in objavljena pri založbi Springer z naslovom »Homeopathy in Health care: Effectiveness, Appropriateness, Safety, Costs«. V knjigi so navedene številne pomembne študije in raziskave o homeopatiji, zaključek pa je, da je homeopatija uspešna in učinkovita metoda zdravljenja. V Švici stroške homeopatskega zdravljenja, ki ga izvaja zdravnik, krijejo iz obveznega oz. osnovnega zdravstvenega zavarovanja. *Ali zadostuje študija, ki jo je naročila švicarska vlada, ali naj naša vlada naroči svojo študijo?*

Pogosto slišimo, da homeopatija med zdravništvom v Sloveniji nima tradicija. Homeopatija ima tudi v slovenskem prostoru dvestoletno zgodovino in **klinično tradicijo** in ni »modna muha«. V zgodovini slovenske medicine so tudi zdravniki homeopati pustili trajne sledi. Zdravnik in homeopat Matevž Gradišek (1776–1837) je bil predstojnik bolnišnice usmiljenih bratov v Ljubljani (Univerzitetni klinični center Ljubljana je podeljeval zlatnike Kliničnega centra z njegovo podobo), zdravnik in homeopat dr. Matjaž Marenzeller (rojen na Ptuj 1765, umrl na Dunaju 1854) je po cesarjevem ukazu leta 1828 izvedel prvi klinični preizkus homeopatije v vojaški bolnišnici na Dunaju, zdravnik in homeopat dr. Josef Mader (1800–1868) je bil leta 1861 ustanovni član Zdravniškega bralnega društva v Ljubljani, zdravnik

in homeopat dr. Pavel Varavn (1824–1882) je bil prvi in edini slovenski zdravnik, ki je leta 1882 ustanovil štipendijski sklad za slovenske študente medicine in homeopatije na Dunaju, ki je deloval do konca druge svetovne vojne. Homeopatska zdravila so bila na voljo v lekarnah na Slovenskem med letoma 1837 in 1945, saj so zdravniki lahko zdravili tudi s homeopatijo. Po drugi svetovni vojni je v Sloveniji prišlo do prekinitve homeopatske tradicije, 6. maja 1992 pa smo ustanovili Slovensko homeopatsko društvo, ki skrbi za izobraževanje in usposabljanje zdravnikov. Homeopatska zdravila so se aprila 2011, torej šele po šestinsedemdesetih letih, spet vrnila v slovenske lekarne, zahvaljujoč direktivi Evropskega parlamenta in Sveta.

Zaradi dvajsetletnega nasprotovanja dela »zdravništva« naša zakonodaja omejuje **terapevtsko svobodo zdravnika in bolniku svobodo izbire zanj najbolj ustrezne metode zdravljenja**. Posledica tega je absurdno stanje v Sloveniji. Zdravnik (zdravstveni delavec), ki je edini usposobljen za zdravljenje, ne sme svetovati, ne sme zdraviti in predpisati homeopatskega zdravila, ki je zdravilo za uporabo v humani medicini, nad njim visi celo grožnja odvzema zdravniške licence in izobčenja iz zdravniškega poklica ter zdravstvene dejavnosti. Medtem ko lahko lekarniški farmacevt (zdravstveni delavec) z dodatnim znanjem iz homeopatije v lekarni svetuje pri izbiri in izdaji homeopatskega zdravila za (samo)zdravljenje, vendar pri tem nima odgovornosti, kakor jo ima zdravnik.

Ali povedano drugače: lekarniški farmacevt, ki je tudi zdravstveni delavec, lahko svetuje in izbira homeopatska zdravila za bolnike v lekarni. Zdravnika, ki je zdravstveni delavec in je edini usposobljen za zdravljenje, pa se kaznuje z odvzemom licence, če hoče zdraviti, svetovati in predpisati homeopatsko zdravilo. Homeopatija zaradi tega absurda spada hkrati v zdravstveno dejavnost (homeopatska zdravila so zdravila za uporabo v humani medicini; izdajanje zdravil je lekarniška dejavnost; magistri farmacije z dodatnim znanjem homeopatije so zdravstveni delavci; homeopatija je kot dejavnost uvrščena v zdravstveno dejavnost; poklic homeopat pa med zdravstvene strokovnjake) in zdravilsko dejavnost (zdravnika se samo zaradi dodatnega znanja iz homeopatije v Sloveniji degradira v »zdravilca« in sankcionira z odvzemom licence).

Menimo, da je nastopil čas, da se odpravi te nepravilnosti in da tudi v Sloveniji homeopatija v celoti postane zdravstvena dejavnost, metoda zdravljenja v rokah za to usposobljenega zdravnika.

19. redno letno poročilo o delu Varuha človekovih pravic RS za leto 2013 se na strani 272 dotakne tega problema z naslednjim besedilom: »Največja ovira vzpostavitvi mreže izvajalcev dopolnilnih metod zdravljenja, ki so že priznane v tujini, je v primerjavi s tujimi ureditvami nerazumna zahteva Zakona o zdravniški službi, da zdravniki ne smejo opravljati homeopatske dejavnosti, saj drugače izgubijo licenco za delo. Pacienti, ki bi želeli izbrati homeopatsko zdravljenje, ne morejo dobiti niti recepta za homeopatska zdravila, čeprav zakonskih ovir za njihovo izdajo ni.«

V vsaki razpravi o katerikoli metodi zdravljenja imamo lahko argumente za in proti. Vprašanje pa je, ali prevlada argument moči ali moč argumenta ter ali smo odprti za drugačnost, različnost pristopov k zdravljenju. Delovati za bolnikovo dobro je cilj vsakega zdravnika, vsakega izmed nas, poti do skupnega cilja pa so lahko različne.

Naj zaključim z vizionarsko ugotovitvijo prve ministrice za zdravstvo v slovenski vladi dr. Katje Boh, ki je že leta 1989 na posvetu »Alternativna medicina ni medicina« povedala: »Osnovnega razloga za »izobčenje« alternativnih načinov zdravljenja in njihovega izrivanja v anonimnost, v sfero marginalnosti, torej ne vidim v tem, da bi bili ti načini odvečni,

škodljivi, marveč preprosto v tem, da temelji alternativna medicina na drugačnih vrednostnih izhodiščih. In prav zato, ker sta si šolska in alternativna medicina tako zelo različni v svoji osnovni filozofiji, čeravno imata nekatere skupne cilje, lahko šolska in alternativna medicina koeksistirata. V kolikšni meri pa sta si šolska in alternativna medicina komplementarni, koliko se dopolnjujeta ali izključujeta in med njima prihaja do nasprotij, pa pravzaprav ni odvisno od obeh medicinskih paradig in njune različnosti, marveč od zaprtosti/odprtosti njunih protagonistov.«

E-naslov: [irena.gorisek@gmail.com](mailto:irena.gorisek@gmail.com)

## O zdravnikih, sodnikih, dopolnilnem delu in še marsičem

*Nina Mazi*

V počitniškem času se ljudje razdelimo na dve popolnoma različni, diametralno nasprotni skupini. Na tiste, ki so vsega siti in naveličani, morda celo tako izčrpani, da si želijo samo počivati in poslati možgane na pašo, nekam daleč, v neznane, čim bolj odročne kraje, od koder se ne bodo mogli vrniti pred jesenjo. Njim nasproti pa stojijo oni, ki tudi med počitnicami razmišljajo, opazujejo, poslušajo, razpravljajo, razglabljajo in se učijo, ki jih radovednost in ukaželjnost ženeta naprej, v neznanu, od koder se želijo v svoj delovni/študijski vsakdan jeseni vrniti čim bolj navdušeni, podjetni in prodorni. Polni elana in zagona, trdno odločeni, da sežejo po zvezdah, o katerih so v toplih poletnih nočeh sanjarili ali jih celo opazovali na zapuščenih plažah. Vmes pa je nekaj takih, ki nihajo med obema kategorijama in skušajo izkoristiti priložnosti, ki jim jih ponujata.

Ko človek sproščeno opazuje in spremlja dopustnike, ki poležavajo na soncu oz. se pred pripeko skrivajo v senci, se mimogrede sooči z navidez retoričnim, a sila aktualnim in pomembnim vprašanjem: kaj ti ljudje razmišljajo, o čem sanjarijo in kaj premlevajo v svojih razgretih glavah.

V dneh počitniške spokojnosti mnogi kolegi najbrž razmišljajo tudi o delu – eni bolj o njegovi strokovni, drugi o človeški in socialni, tretji o finančni, materialni plati, tisti najbolj podjetni in sposobni pa kar o vseh treh vidikih svojega udejstvovanja hkrati. Med zdravnikih je verjetno tudi precej takih, ki vsaj sem ter tja (iz različnih vzrokov in vidikov) pomislijo na dopolnilno delo, s katerim si popoldne, zvečer in/ali ponoči, ob sobotah, nedeljah, med vikendi, prazniki in počitnicami služijo svoj kruh. Če tega ne bi počeli, oni in njihovi domači sicer najbrž res ne bi trpeli lakote in

žeje, si pa poleg kruha in vode morda ne bi mogli privoščiti slastne pogače in vsaj sem ter tja še torte in šampanjca. Kolega pravnik mi prišepetava, da so sodniki v istem, 50. plačilnem razredu kot zdravniki, pa jim ne pride na misel, da bi skušali sedeti na dveh stolčkih oz. »izkoriščati in izigravati pomanjkljivost in/ali širokogrudnost zakonodaje.« Pri sodnikih igra ključno vlogo korektno, nepristransko sojenje, pri zdravnikih nepristranskost zamenja brezhibnost, korektnost pa predstavlja rdečo nit obeh poklicev in njunih poslanstev.

Dopolnilno, izredno, dodatno delo zdravnikov vznemirja, nemalokrat celo povzroča sive lase tako zdravnikom samim kot tudi njihovim sodelavcem in nadrejenim (podrejenim po mojih ugotovitvah v zanemarljivi meri), in seveda vsem poklicem (zlasti iz javne uprave), ki se primerjajo z zdravniki oz. bi se jim radi postavili ob bok, posameznikom, ki aktivno sodelujejo pri »rezanju in odmerjanju« zdravstvene pogače, in pa seveda politikom, ki hočejo za vsako ceno narediti red – pogosto na način, ki ne ustreza ne zdravnikom, ne bolnikom, ne zavarovancem, ne gospodarstvu, ne državi in kot tak ne vodi nikamor oz. (lahko) povzroči več škode kot koristi. Vsi, ki se pritožujejo in rohnijo, zagovarjajo uvajanje in/ali poglobljanje/zaostrovanje reda in discipline ter okrepitev sankcij. Vprašanje pa je, ali je s prisilo mogoče urejati zadeve na tem občutljivem področju. Zanimivi, a v praksi težko uresničljivi so tudi predlogi, da bi morali po vzoru sodnikov (210 zadev na leto za okrožnega sodnika v Ljubljani) tudi za zdravniške uvesti bolj stroge normative, nekakšno mesečno ali letno normo, ki bi služila kot mehanizem učinkovitega preprečevanja in omejevanja amfibijskih ambicij v zdravstvu.